

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

SZÉCHENYI TERV

BEVEZETÉS A PSZICHOLOGIÁBA

**Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TátK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet,
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

Készítette: Erős Ferenc

Szakmai felelős: Erős Ferenc

2011. január

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

9. hét

Nyelv és kommunikáció, gondolkodás

Erős Ferenc

- A megismerési funkciók
- Gondolkodás és nyelv
- A problémamegoldó gondolkodás
- Verbális és nem verbális kommunikáció, metakommunikáció

Szakirodalom

Kötelező:

- Rita L. Atkinson és mások: *Pszichológia*.
Osiris–Századvég, Bp. több kiadás.
I. rész. IV. 9. rész.

Ajánlott:

- Oláh Attila (szerk.) *Pszichológiai alapismeretek*.
Bölcsész konzorcium 2006.
<http://mek.niif.hu/05400/05478/05478.pdf>
257–320.

A gondolkodás fajtái

- propozicionális gondolkodás
- képzeleti gondolkodás
- motoros gondolkodás

Propozicionális gondolkodás

- Propozíció – kijelentés
- A fogalomalkotás lépései:
  - a dolog, tárgy, jelenség ismertetőjegyeinek számbavétele,
  - a lényegi jegyek kiemelése (fogalomalkotás),
  - dolog, tárgy, jelenség kategóriába sorolása (felismerés),
  - főbb ismertetőjegyek működésének, törvényszerűségeinek felsorolása
- A fogalomhoz tartozó tulajdonságok:
  - prototípusa
  - magja
- **A fogalmak elsajátítása:**
  - prototípus tanulása (elsősorban egyéni tapasztalás útján: példánystratégia, hipotézis-ellenőrzés, felülről lefele irányuló stratégiák),
  - a mag tanulása (iskolai oktatás)
  - tanulás tapasztalatokból

A nyelv

Kommunikációs rendszer, amely

- szabályvezérelt,
- szimbolikus,
- hierarchikusan strukturált,
- kreatív,
- fajspecifikus

Beszéd és nyelv közötti különbség. Nyelvi kompetencia és performancia (Noam Chomsky)

- Nyelvi determinizmus és nyelvi relativizmus:
- Egy adott nyelvben kódolt megkülönböztetések gyakran nem találhatók meg más nyelvekben
- Antropológiai, szociológiai, kultúraelméleti vonatkozások
- Szociolingvisztika: korlátozott kód és kidolgozott kód (Basil Bernstein)

A „kidolgozott és korlátozott” kódok elmélete

A „kidolgozott” kódot a közép- és felsőosztály használja, hogy az oktatásban és az üzleti életben sikereket érjen el

A „korlátozott” kód a munkásosztály által használt beszédminta, ami csökkenti a gyermek iskolai esélyeit: a gyermek csak korlátozott válaszokat kap otthon a kérdéseire, s ezért kevésbé tájékozott és kevésbé kíváncsi a nagyvilágra, mint a kidolgozott kódot elsajátító gyermek. A gyermek számára problémát okozhat a tanításban használt érzelemmentes és absztrakt nyelv

Problémamegoldó gondolkodás

- probléma = az a helyzet, amelyre a személynek nincs kész válasza;
- problémamegoldás = ismert célhoz vezető ismeretlen út (módszer) sikeres megtalálása a rendelkezésünkre álló korábbi tapasztalatok és a logikus gondolkodás alkalmazása alapján;
- nem azonos a logikai műveletek egymásutánjával

A problémamegoldó gondolkodás lépései

- A probléma megfogalmazása,
- adatgyűjtés, a probléma természetének feltárása,
- tervkészítés,
- végrehajtás,
- ellenőrzés, értékelés

A gondolkodás fő módszerei

- Analitikus/algorithmikus/konvergens
(lépésről lépésre)
- Intuitív/heurisztikus/divergens
(nem algoritmizálható)

A gondolkodás zavarai

Alaki (formai) zavarok:

- kóros felgyorsulás
- kóros lelassulás
- szerkezetének szétesése, fellazulása

Tartalmi zavarok:

- kényszerképzetek
- túlértékelt eszme
- téveszmék

Verbális és nonverbális kommunikáció

Verbális kommunikáció: szavakkal

A nyelv:

- közvetlenül jelen nem levő dolgokra képes utalni
- új jelentéseket képes alkotni, kommunikálni,
- véges számú szavakból, szimbólumokkal képes végtelen számú üzenetet létrehozni

Fontos: a nyelv nem csak személyközi kommunikációban fontos, hanem az egyén gondolkodásában

Esetleges nehézségek a verbális kommunikációban:

- eltérő nyelvi kód (pl. korlátozott nyelvi kódot ismerő, alacsony SES családból származó gyermek a kidolgozott nyelvi kódod használó tanárokkal az iskolában)
- hierarchia különbség
- nehezebb a vétel, mint az adás

- Nonverbális kommunikáció (hogyan közvetítünk üzenetet szavak használata nélkül?)
  - Proxemika (távolság az emberek között)
  - Testbeszéd
  - Szemkontaktus
  - Arckifejezések
  - Paralingvisztikai jelek (hanghordozás stb.)

- Nonverbális kommunikáció:
  - Társas helyzet kezelése (pl. érdeklődés kifejezése, vagy az interakció megszakításának szándéka)
  - Énmegjelenítés
  - Érzelmi állapotok közlése
  - Attitűdök kommunikációja

- Metakommunikáció: a közlő viszonyét fejezi ki
  - a partnerhez
  - a közlés tartalomhoz
  - a szituációhoz

A metakommunikáció „közlés a közlésről”, megjelenhet verbálisan és nonverbálisan is

Megerősítheti a kommunikációt (kongruens), vagy ellentmond a közlésnek (inkongruens)